

ревский, С. Я. Колесник // Астрон. вестн. — 1978. — Т. 12. — С. 107; Языковая интерференция и методы ее выявления: Метод. пособие / В. М. Григоревский, Г. М. Бурденюк. — Кишинев: Штиинца, 1978. — 100 с.; Фотометрический метод определения ориентации оси вращения и формы астероидов / В. М. Григоревский, П. С. Згоняйко, С. Я. Колесник // Письма в астрон. журн. — 1979. — Т. 5. — С. 482.

Літ.:

Мандель О. Е. Профессор В. М. Григоревский и исследования ИСЗ // Страницы. — Ч. 2. — С. 53-59; Професори Одес. (Новорос.) ун-ту. — Одеса, 2000. — Т. 2.

В. Г. Каретніков

(за матеріалами дружини В. М. Григоревського В. О. Воробйової)

ГРИГОРОВИЧ Віктор Іванович

Філолог, історик, один з основоположників російського і українського слов'янознавства, видатний призирувач давньослов'янських рукописів

В. І. Григорович народився 30 квітня 1815 р. у Балті в сім'ї повітового чиновника. Мати походила з польської родини. Вчився у польському уніатському училищі, отримав добрі знання з латинської мови і красномовства. В 1830—1833 рр. — студент Харківського, а потім до 1838 р. — Дерптського (Тартуського) університету. Спеціалізувався у галузі давньогрецької і німецької філософії. Незважаючи на це, прийняв у 1839 р. запрошення зайняти кафедру історії та літератури слов'янських нарід Казанського університету, де викладав грецьку мову. В 1842 р. за дисертацію “Опыт изложения литературы славян в ее главнейших эпохах” йому був присуджений ступінь магістра. Висловлені в ній ідеї про загальні закономірності літературного процесу, характерні для усіх

слов'янських народів, зустріли в той час критичні зауваження і лише згодом отримали визнання.

Згідно рішення Міністерства народної освіти про закордонне стажування викладачів-славистів університетів, В. І. Григорович у 1844 р. відбув у трирічну подорож по слов'янських землях. Він об'їздив болгарські і грецькі області Османської імперії, відвідав Румунію, Угорщину, Далмацію, Чорногорію, працював у бібліотеках Венеції, Загреба, Братислави. У Болгарії В. І. Григорович познайомився з Н. Рильським, у Відні з Ф. Міклошичем і В. Караджичем, у Празі провів 5 місяців, аналізуючи разом з П. Шафариком давньослов'янські рукописи, виявлені В. І. Григоровичем під час його подорожі.

Повернувшись до Казані, видав 1848 р. “Очерк ученого путешествия по Европейской Турции”, який містить важливі дані з етнографії, етнічної історії південних слов'ян, топонімії слов'янських земель, історії слов'янської писемності. Ця книга відіграла значну роль у розвитку російського слов'янознавства та історії болгарського національного Відродження. Під час подорожі він придбав і вивіз до Росії велику кількість давньослов'янських рукописів, фактично врятувавши їх від забуття або знищення, в тому числі надзвичайно цінне Євангеліє XI ст., відоме під назвою Маріїнського. Після повернення В. І. Григорович читав у Казанському університеті лекції з основних розділів слов'янського мовознавства, а також “О древностях и литературе славян”.

У 1848 р. В. І. Григоровича перевели до Московського університету та через рік він повернувся до Казані, де займався викладацькою діяльністю до 1863 р. У ці роки він завзято займався проблемою походження глаголиці, проте найбільш значний внесок В. І. Григорович зробив у вивчення історії слов'янських народів. Багато часу він присвятив кирило-мефодіївській проблематиці, планував видати ряд знайдених ним рукописів та, не маючи спеціальної фахової підготовки у галузі мовознавства і археології, не здійснив задуманого. В Казанському університеті йому присуджено ступінь доктора honoris causa.

У 1864 р. В. І. Григорович вийшов у відставку за станом здоров'я і виїхав до Херсона. Та невдовзі, вже в 1865 р. він переїхав до Одеси у щойно

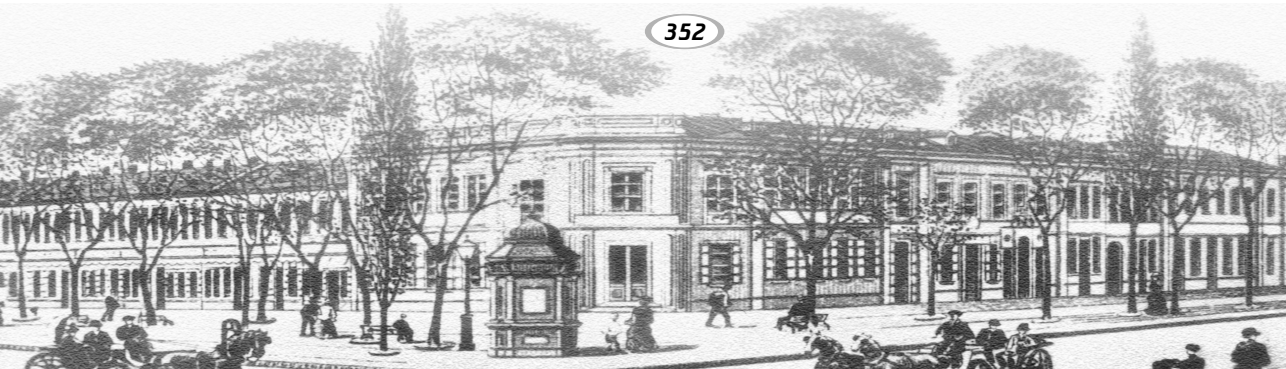

відкритий університет, на запрошення історико-філологічного факультету. До цього В. І. Григорович проїздом зупинявся в Одесі декілька разів і тому майбутнє місце своєї роботи уявляв як можливий центр візантинознавства, слов'янознавчих та балканістичних досліджень. Однак молодий університет не мав для цього можливостей, а одеське суспільство не бачило серйозної потреби у розгортанні фундаментальних робіт і в результаті багато починань вченого виявились нереалізованими. Хоча наукова спадщина В. І. Григоровича одеського періоду кількісно невелика (у 1916 р. ці роботи були видані в Одесі під назвою “Зібрання творів”), вона охоплює головним чином історичну тематику, включає промови, звіти, доповідні записки. Найбільше значення серед одеських робіт має його стаття “Как выражались отношения константинопольской церкви к окрестным северным народам и преимущественно болгарам в начале X столетия”.

В Одесі В. І. Григорович багато зробив для організації навчального процесу в університеті, запропонував ряд наукових проектів, які були здійснені пізніше. Він виступив одним із засновників наукового краєзнавства у Південній Україні. В коло наукових інтересів В. І. Григоровича увійшли пам'ятки північного Причорномор'я, починаючи від первісних і закінчуючи середньовічними. В 1869 р. він відвідав учбові заклади Молдавії та школи в болгарських селах з метою вивчення освітньої справи і особливо викладання мов. Звіт про стан справ у школах викликав полеміку в пресі, в першу чергу, відносно значення болгарської мови в житті та освіті болгар-колоністів.

У 1865 р. В. І. Григорович став першим деканом історико-філологічного факультету і першим професором кафедри історії і літератури слов'янських наріч. Він представляв Новоросійський університет на III археологічному з'їзді у Києві у 1874 р. В університеті читав курс слов'янських літератур, розглядаючи їх у зв'язку з історичними долями слов'янських народів і етапами політичного розвитку Європи. На лекціях В. І. Григорович вражав слухачів енциклопедичністю знань, здобув повагу і любов учнів. Був почесним і дійсним членом багатьох наукових товариств, вченим секретарем Слов'янського благодійного товариства ім. св. Кирила та Мефодія.

У 1876 р. В. І. Григорович остаточно вийшов у відставку і переїхав до

Єлізаветграду, де жив один з його учнів. Та незадовго — 19 грудня 1876 р. помер. Похований у Єлізаветграді (зараз Кіровоград). В 1892 р. на гроші, зібрані за ініціативою Історико-філологічного товариства Новоросійського університету серед учнів і викладачів учбових закладів деяких учбових округів, на могилі В. І. Григоровича встановили пам'ятник, виготовлений скульптором Б. Едуардсом.

Ще в Одесі В. І. Григорович передав у подарунок університету 60 давньослов'янських рукописів, які зараз зберігаються у рукописному відділі Одеської наукової бібліотеки ім. О. М. Горького. Після смерті В. І. Григоровича Новоросійський університет не зміг викупити найціннішу частину його колекції у родичів, і її придбав Рум'янцевський музей (зараз вона знаходиться у рукописному зібранні Російської державної бібліотеки у Москві). 650 книг із зібрання вченого зберігаються в Науковій бібліотеці ОНУ.

У своїй науковій діяльності професор В. І. Григорович основну увагу приділяв давньослов'янській писемності в її розвитку, а також історії слов'ян, про що свідчить більшість його робіт, наприклад “Статьи, касающиеся древнего славянского языка” (1852), “О Сербии в ее отношении к соседним державам, в XIV—XV столетиях” (1859) та ін. В. І. Григорович був одним із перших учених, що стверджували більшу давність глаголиці у порівнянні з кирилицею, виявивши в рішенні цієї проблеми певний вплив на П. Шафарика. Віктор Іванович багато зробив для вивчення низки проблем болгарської мови та її діалектного континууму. Вже в “Очерке ученого путешествия...” він запропонував першу класифікацію болгарських говорів, розділивши їх на західні і східні на підставі семи діагностичних ознак, у тому числі за відмінністю рефлексів **Ѣ**.

В. І. Григорович був унікальним колекціонером пам'яток давньослов'янської писемності, виявив і зберіг для науки велику кількість середньовічних глаголических і кирилических рукописів, у тому числі знамените Маріїнське євангеліє. Своєрідним пам'ятником ученому є одеський та московський фонди зібрання рукописів В. І. Григоровича. Деякі рукописи були видані ним самим, наприклад, Хіландарські листки (1852-1856), Тексти служби св. Кирила і Мефодія за болгарським рукописом XIII ст. (1862-1865).

Своїм невичерпним інтересом до слов'янських давностей, своєю діяльністю на терені середньовічної слов'янської писемності В. І. Григорович виявив вплив на наступні покоління одеських філологів та істориків, на формування в дореволюційній Одесі школи палеославістів і палеографів, дослідників пам'яток глаголичного і кириличного письма.

Пр.:

Опыт изложения литературы о словен в ее главнейших эпохах. — Казань, 1843. — 110 с.; Очерк путешествия по европейской Турции. — Казань, б.г. — 214 с.; Собр. соч. (1866—1876). — Одесса, 1916. — 450 с.

Літ.:

Виктор Иванович Григорович: Библиогр. указ. / ОГУ. Науч. б-ка; Сост. М. Х. Гройсман; Ред. В. В. Самодурова. — Одесса, 1991. — 54 с.; Професор Виктор Иванович Григорович: Тез. докл. обл. науч. чтений, посвящ. 175-летию со дня рожд. ученого-слависта. — Одесса, 1991. — 79 с.; Ефимов А. В. И. Григорович: Библиография и архивные материалы // Одес. ун-т. — 1991. — 15 окт.; Степанян А. Многогранность таланта // Там же. — 14 нояб.; Досталь М. Ю. Одесская конференция памяти В. И. Григоровича // Славяноведение. — 1992. — № 3. — С. 123-124; Франчук В. Одесский антиквар // Всесвіт. — 1992. — № 5/6. — С. 160-163; Белград Н. П. Сербская тема у В. И. Григоровича // Слов'ян. зб. — Одеса, 1998. — Вип. 5. — С. 196; Немировский Е. В. И. Григорович и библиотека А. Ф. Кухарского // Украина: Культурна старовина, нац. свідомість, державність. — К., 1998. — Вип. 5. — С. 431-433; Чернишенко І. Віктор Григорович у Єлісаветграді: За спогадами М. Завадського // Рідна шк. — 1999. — № 7/8. — С. 21-22; Професори Одес. (Новорос.) ун-ту. — Одеса, 2000. — Т. 2.

А. К. Смольська, О. Б. Дьомін, Ф. О. Самойлов

ГРИНЕВЕЦЬКИЙ Болеслав Болеславович

Ботанік

Б. Б. Гринеveczкий народився 8 лютого 1875 р. у Мендзижичі Подлянському Седлецької губ. Середню освіту одержав у Люблінській гімназії. У 1893 р. став студентом фізико-математичного факультету Варшавського університету, але незабаром був

